

מוחלפת בתורה אחרת. ודבר זה אחד משלושה עשר עיקרים הוא:

ויסוד התשיעי הביטול. והוא שזו תורת משה לא תבטל, ולא תבוא תורה מאת ה' זולתה, ולא יתוסף בה ולא יגרע ממנה לא בכתוב ולא בפירוש, אמר לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו. (פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין י, א)

על אף עוצמתה של השאלה דומה כי התשובה מובנת מאליה. השכחה עליה אנו מדברים אינה שכחת העקרונות אלא שכחת היישום של עקרונות אלה בדור מסוים. **תורתנו הקדושה לעולם לא תהא מוחלפת בתורה אחרת. ואולם, יישומה של התורה בדור אחד אינו כיישומה של התורה בדור אחר. את היישום של הדור הקודם יכול הדור הבא לשכוח. עלינו לזכור את העקרונות עליהם מבוסס יישום זה.**

צועדים יחדיו. כשם שהמים נובעים מן המעיין כך הם מחלחלים בתוכו ואובדים. שהרי המעיין אינו בור סוד. יתר על כן נביעת המים מביאה להחלפת המים הישנים במים חדשים. כך חידושי התורה החדשים מחליפים את החידושים הישנים. מה שהתאים לדור הקודם אינו מתאים עוד לדור החדש.

ואולם שומא עלינו לשאול האם אין איסור בשכחה זו? שהרי כך למדנו באבות:

רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו שנאמר רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך יכול אפילו תקפה עליו משנתו תלמוד לומר ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך הא אינו מתחייב בנפשו עד שישב ויסירם מלבו: (אבות ג, ח)

ועוד למדנו מפי הרמב"ם כי התורה לא תהיה

על זכות הקניין הפרטי בירושלים - דיון משפטי תורני | עו"ד ד"ר אבי וינרוש

המשפט הכללי:

סעיף 1 לחוק יסוד ירושלים בירת ישראל, תשמ"מ-1980, קובע כי "ירושלים השלמה והמאוחדת היא בירת ישראל". ברם, החשיבות הציבורית והדתית לחוד ודיני הקניין לחוד. מבחינת דיני הקניין, מעמדה של ירושלים זהה למעמד שאר מקרקעי ישראל.

הדבר מתחייב, שהרי ירושלים היא עיר ואם בישראל ומן ההכרח כי יהיה בה יושב. בירושלים יש מגורים ועסקים של אנשים פרטיים, וזכות הקניין חיונית ליישוב ולפיתוחה של עיר. אחד מן הרציונלים של דיני הקניין הוא התועלת החברתית הנובעת מהשלחברה, כתמריץ לפיתוח המשק. ההנחה היא כי בלא הענקת זכויות קניין - המשק לא יתפתח כראוי, שכן אדם אינו נוטה לעבוד אם אין לו תמריץ כלכלי או אישי. משום כך, אם אדם לא יוכל לצבור רכוש, הרי שהוא יעבוד רק לצורך מחייתו, ובוודאי שלא ישקיע משאבים של חשיבה ויזום. האפשרות לצבור נכסים שיעמדו לרשותו של אדם, בחייו ואף לדורות שיבואו אחריו, היא תמריץ חיוני לפיתוחה של חברה משגשגת. מצד שני יש נכסים לאומיים, שלא ייתכן כי יהיו שייכים לאדם פרטי, ודיני הקניין לא יחולו עליהם. אדרבה, מפקיעים את הקניין הפרטי לצורך ההגשמה של צרכי הציבור (ראה למשל: פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943, המסמיכה את שר האוצר להפקיע מקרקעין

לצרכי ציבור. על רקע זה יש לשאול האם קיימת זכות לקניין פרטי בירושלים על פי כללי המשפט העברי? המשפט העברי:

ירושלים שייכת לעם ישראל. בהתאם לכך, לכאורה לא ראוי היה כי מקום המקדש יהיה נחלתו של אדם פרטי כלשהו. מצד שני, ירושלים היא עיר ואם בישראל. יש בה מגורים של אנשים פרטיים בבתיה ומן ההכרח כי יהיה בה יושב. זכות הקניין חיונית ליישוב ולפיתוחה. האם ניתנה ירושלים והמקדש כנחלה לשבט מסוים? האם יש זכות קניין פרטי בירושלים?

בגמרא (מגילה, כ"ו/א) מובא כי "ירושלים לא נחלקה לשבטים". משום כך "אין משכירים בתים בירושלים, מפני שאינם שלהם". מבאר רש"י כי "בעלי בתים אין משכירים את בתיהם לעולי רגלים, אלא בחנם נותנים להם ונכנסים לתוכם". כמו כן, בבבא קמא, פ"ב/ב) מובא כי "עשרה דברים נאמרו בירושלים" וביניהם: "אין הבית חלוט בה". כלומר, אין אפשרות למכור בית לצמיתות בירושלים והוא ניתן לפדיון בכל עת. כמו כן הוא חוזר למוכר ביובל, שכן ירושלים היא נחלת הכלל ולא נחלקה לשבטים וממילא הדינים שנאמרו לגבי אחוזות פרטיות לא חלים על ירושלים.

מצד שני, נאמר בזבחים (נ"ג/ב) כי בקרן מזרח - דרום לא היה יסוד למזבחה, שכן המזבח צריך להיבנות בחלקו של בנימין, ושטח זה במקדש נפל בחלקו של יהודה, שכן "רצועה (של שטח) הייתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסה בחלקו של בנימין". מכאן עולה כי ירושלים הייתה בחלקם של יהודה ובנימין, ושהיא נחלקה לשבטים. ואכן, הגמרא במגילה כ"ו/א, מציינת

ההיכל והאולם ובית קדשי הקדשים".
ואכן, החלוקה של מקום המקדש לשבטים עולה
בבירור מפסוקים מפורשים. נאמר בדברים ל"ג/ב:
"לבנימין אמר, ידיד ה' ישכון לבטח עליו, חופף עליו
כל היום ובין כתפיו שכן". פסוק זה מתפרש בפשטות
שבית המקדש נמצא בחלקו של בנימין. חז"ל אף
הסיקו מהפסוק היכן יש למקם את בית המקדש,
ולמדו (זבחים, נ"ד/ב) כי בית המקדש לא יבנה במקום
הגבוה ביותר בהרי ירושלים (עין עיטם), שכן נאמר "בין
כתפיו". כמו כן, עיון בתנ"ך מעלה בעליל כי ירושלים
נחלקה לשבטים, שכן בספר יהושע הוקדש פרק ט"ו
לנחלת שבט יהודה ובפסוק ח' נאמר "ועלה הגבול גי
בן הנם אל כתף היבوسی מנגב - היא ירושלים". כמו כן,
פרק י"ח בספר יהושע הוקדש לגורל שבט בני בנימין
ובפסוק כ"ח נאמר: "וצלע האלף והיבوسی היא ירושלים,
גבעת קריית ערים ארבע עשר וחצריהן, זאת נחלת בני
בנימין למשפחתם".

בספר שופטים (א/כא) נאמר: "ואת היבوسی ישב
ירושלים לא הורישו בני בנימין, וישב היבوسی את
בני בנימין בירושלים". "מצודות דוד" מבאר כי בני
בנימין ישבו בירושלים כי "ירושלים הייתה נחלתם".³
מפסוקים אלו עולה, לכאורה בבירור, כי ירושלים
נחלקה לשבטים של יהודה ובנימין.

קיומו של קניין פרטי בירושלים עולה לכאורה גם
מגופן של הסוגיות המורות כי ירושלים לא נחלקה
לשבטים, שהרי בבבא קמא (פ"ב/ב) מובא כי "אין
הבית חלוט בירושלים". כלומר, בית שנמכר אינו נמכר
באופן מוחלט. מכאן, שיש בעלים שיכול למכור!
ובמסכת מגילה (כ"א/א) הובא ש"אין משכירים בתים
בירושלים". אם אין בעלות פרטית, מיהו זה שהצטווה
שלא להשכיר? מן ההכרח לכאורה לומר כי היה גם
היה קניין פרטי בירושלים. אלא שבגמרא נאמר כי
אין משכירים את הבתים "מפני שאינם שלהם". יש
לעמוד על פשרם של המגבלות על הקניין הפרטי. כך,
למשל, יש להבין: אם מותר למכור את הבתים הפרטיים
בירושלים (רק לא באופן מוחלט) מדוע אסור להשכיר?
הרב י.מ. טוקאצ'ניסקי בספרו "עיר הקודש
והמקדש" (חלק ג' פרק י"ד) מבאר את הסוגיה
באמצעות ההבחנה בין "קנין הגוף" לבין "קנין פירות".
קניין הגוף הוא הבעלות בנכס ואילו קניין פירות
משמעו - זכות שימוש בנכס. לדבריו, שיטת חכמים
היא כי ירושלים לא נחלקה לשבטים במישור של קניין
הגוף, שכן זהו נכס הנמצא בבעלות נצחית של כלל

כי זו דעתו של רבי יהודה ו"מה היה בחלקו של שבט
יהודה - הר הבית, הלשכות והעזרות. ומה היה בחלקו
של שבט בנימין - אולם והיכל ובית קדשי הקדשים.
ורצועה הייתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו
של בנימין, ובה מזבח בנוי". מסקנת הגמרא היא
כי יש בעניין זה מחלוקת: ר' יהודה סבר שירושלים
נחלקה לשבטים (יהודה ובנימין) ואילו חכמים סברו כי
ירושלים היא נחלת עם ישראל כולו ואינה שייכת לשום
שבט באופן פרטי.

הדעה לפיה ירושלים לא נחלקה לשבטים - סותרת
לכאורה לעובדה שלא היה יסוד למזבח בצד מזרח -
דרום. מסביר "התוספות" (יומא י"ב/א) "הכי גמירי".
כלומר, כך קיבלנו בנבואה, בלא שהתפרש טעמו של
דבר. הסבר זה אינו מתאים לשיטת הרמב"ם, שקבע
בהלכות בית הבחירה (פרק ב' הלכה י') כי למזבח לא
היה יסוד בקרן הדרומית מזרחית, אך אינו מציין כי
הדבר נבע מגזירה נבואית. הפרשנים "הכסף משנה"
וכן המבי"ט ב"קריית ספר" מבארים כי הדבר נבע מכך
שהמזבח במקום זה לא היה בחלקו של בנימין אלא
בחלקו של יהודה. דהיינו, ירושלים נחלקה לבנימין
ויהודה. דבר זה מעורר תמיהה חריפה, שהרי הרמב"ם
פסק בבירור (הלכות בית הבחירה, פרק ז' הלכה י"ד) כי
אין משכירים בתים בירושלים ואין הבית נחלט בה ואינה
מטמאה בנגעים, ואינה נעשית עיר הנידחת, ואינה
מביאה עגלה ערופה "לפי שלא נחלקה לשבטים".²

הסתירה מצויה, באבות דרבי נתן (פרק ל"ה) בגוף
הדברים. מחד, מובא כי ירושלים לא נחלקה לשבטים,
ובה בעת נאמר שם כי ירושלים הייתה בנחלתם של
יהודה ובנימין. נאמר שם כי ירושלים - בתיה אינם
נמכרים לצמיתות ואין משכירים את בתיה ומכאן כי
ירושלים לא נחלקה לשבטים. ובהמשך אותה משנה
נאמר: כתוב אחד אומר (דברים י"ב, י"ד) "כי אם במקום
אשר יבחר ה' באחד שבטיך שם תעלה עולותיך" וכתוב
אחד אומר (דברים י"ב, ה') "כי אם אל המקום אשר
יבחר ה' אלוהיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם
לשכנו תדרשו ובאת שמה"; "באחד שבטיך" - זה
שבט יהודה ובנימין; "מכל שבטיכם" זו ירושלים, שכל
ישראל שותפים בה. מה היה בחלקו של יהודה? הר
הבית והלשכות והעזרות. ומה היה בחלקו של בנימין?

1 "תוספות יום טוב" מציין במשנה בנגעים יב/ד, כי
תירוש זה של תוספות אינו ברור, שהרי הגמרא (זבחים נ"ג/ב)
שואלת מה טעמו של דבר שאין יסוד למזבח בקרן הדרומית
מזרחית. משמע כי יש לתור אחר טעם לדבר. יתירה מכך,
התוספות יום טוב תמה, שכן הגמרא שם מוצאת טעם ומבארת כי
הדבר נעוץ בכך שהמזבח היה אמור להיות בנוי בחלקו של בנימין.
נמצא כי הגמרא הביאה טעם שתואם רק את שיטת רבי יהודה.
מדוע לא הביאה הגמרא טעם התואם לדעה הגורסת כי ירושלים
לא נחלקה לשבטים? נשאר ב"צריך עיון".

2 כמו כן ר' רמב"ם בהלכות טומאת צרעת (פרק י"ד
הלכה י"א) שירושלים אינה מטמאת בנגעים, שכן ירושלים לא
נחלקה לשבטים.

3 רש"י מביא את דברי חז"ל כי בני שבט בנימין לא
גרשו תחילה את היבوسی, שכן אלו היו מבני בניו של אבימלך
שאברהם נשבע לו (בראשית כ"א, כ"ג-כ"ד) "אם תשקור לי ולנני
ולנכדי כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה
בה". עד שא דוד והורשים (כפי שמובא בשמואל ב', ה', ו-ז).
על כן, מציין הנביא כי בני שבט בנימין ישבו בירושלים ביחד עם
היבוסים.

ומכיוון שהמזבח היה אמור להיות בנחלה בלעדית של בנימין ובפועל ניתנה זכות השימוש ליהודה בזווית אחת (קרן דרומית מזרחית), לא נבנה יסוד למזבח בזווית זו. לפי הסבר זה נמצא אפוא כי בירושלים לא תיתכן בעלות פרטית אלא רק זכות של "קניין פירות" - קרי זכות שימוש וחכירה. לכאורה הסבר זה מיישב את המקורות כולם. ולא היא. עיון נוסף מראה כי נותרות תמיהות קשות:

א. בספרי דברים פרשת ראה פסקא צ"ב מצינו כי חז"ל דרשו את הפסוק שנאמר לגבי עיר הנידחת (דברים י"ג, י"ג) "כי תשמע באחת עריך, אשר ה' אלוקיך נותן לך לשבת שם לאמור" - "לשבת שם - פרט לירושלים שלא ניתנה לבית דירה". מכאן משמע כי לא היה קניין פרטי כלל בירושלים. אף לא קניין פירות וזכות שימוש.

ב. במסכת גיטין (מ"ז/ב) מובאת מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש ביחס לקניין פירות. שיטתו של רבי יוחנן היא כי "קניין פירות הוא כקניין הגוף" ומי שמכר שדהו לפירות - מביא ביכורים וקורא ויכול לומר "מראשית פרי האדמה אשר נתת לי". לשיטתו, לא מובן לכאורה מדוע לא נחשבת ירושלים לבת זכות קניין גם לעניין עיר הנידחת, טומאה בנגעים, עגלה ערופה. הן קניין פירות כמוהו כקניין הגוף. ומדוע לא ניתן היה אף למכור בתים באופן מוחלט? את מה שיש (קניין פירות) למה אי אפשר למכור באופן מלא, לאחר שהוברר כי גם קניין פירות וזכות שימוש היא זכות קניין מלאה?

ומצד שני בהתאם לגישתו של ריש לקיש כי קניין פירות אינו כקניין הגוף, לא ברור כיצד ניתן היה בכלל למכור בית בירושלים (אף לא באופן מוחלט)? הרי הכלל הוא כי מי שנתן לבנו את גוף נכסיו מעכשיו, ואת פירותיהם לאחר מותו - גוף הפירות קנוי לבן מעכשיו, והפירות שייכים לאב עד מותו. אם מכר הבן את הנכסים - לא קנה הקונה כלום עד שימות האב, שכן קניין פירות אינו זכות שניתן למכרה כלל.

ג. הנחלות הוקנו לשבטים ע"י גורל. לכאורה כאשר נחלקו הנחלות בגורל, הועברה הבעלות עצמה. קשה להניח כי הגורל הקנה רק זכות שימוש.

בספר "שיח יצחק" מבואר כי מלכתחילה עלתה ירושלים בגורל של יהודה ובנימין, אך "ירושלים לא נחלקה לשבטים" במובן זה שהיא לא נשארה בחלקם במישור הקנייני, ואדרבה בנימין קיבל את דושנה של יריחו חלף חלקו בירושלים, שאותו העביר לקניינו של עם ישראל בכללותו. הסבר הפוך מצאנו בחידושי מרן רי"ז הלוי על הרמב"ם (בהלכות בית הבחירה) הסבור כי ירושלים שייכת מבחינה קניינית לשבטים אך היא לא עלתה בגורלו של שבט פרטי כלשהו. כאשר

ישראל. אולם, קניין פירות בהחלט ניתן לפרט, וזהו פשר נחלתם של יהודה ובנימין. שבטים אלו קיבלו זכות קניין לשימוש ולמגורים, מעין חכירה לדורות, גם במקום שלא יימכר לצמיתות בבחינת קניין הגוף. נחלתם של יהודה ובנימין מתבטאת אפוא ב"קניין פירות", ובזכות הישיבה בירושלים. זכויות שימוש אלו אינן מוחלטות. כתוצאה מכך שהבעלות היא של כלל ישראל, אין אפשרות למכור מכירות מוחלטות, ויש חיוב לאפשר לעולי הרגלים ללון בבתיהם בחינם בימי הרגל, שכן בימי הרגל דרושים הבתים לכלל ישראל העולים לרגל. מכיוון שהבעלות עצמה נותרת בידי עם ישראל וזכויות השימוש אינן מוחלטות, מובן מדוע לא חלים בירושלים דיני הבאת עגלה ערופה, ואינה נעשית עיר הנידחת, ואינה מטמאה בנגעים, שכן אין זו "אחזה" ונחלה נצחית של בעלי זכות הקניין.

בהתאם להסבר זה מובן פשר הפסוקים בתנ"ך כי יהודה ובנימין כבשו את ירושלים, שהייתה נחלתם, ומובן פשר הכתוב כי בני שבט בנימין הם אלו שלא הורישו את היבוסים וישבו בירושלים ביחד עם. ישיבה זו משמעה - קניין פירות. כמו כן, מובנים דברי המשנה באבות דרבי נתן כי מחד גיסא ירושלים אינה מטמאה בנגעים, אינה נדונה כעיר הנידחת, בתיה אינם נמכרים לצמיתות ואין משכירים את בתיה שכן ירושלים לא נחלקה לשבטים, ובה בעת נאמר "מה היה בחלקו של יהודה? הר הבית והלשכות והעזרות. ומה היה בחלקו של בנימין? ההיכל והאולם ובית קדשי הקדשים".

אכן, הבעלות בירושלים שייכת לכלל ישראל - לכל השבטים כאחד. אך חכירה וזכויות שימוש ספציפיות ניתנו לשבט יהודה בכלל ירושלים (ורצועת קרקע אחת אף באזור המזבח) ולשבט בנימין באזור המקדש. זהו אכן ישוב ברור לכתובים: כתוב אחד אומר (דברים י"ב, ה') "כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלהיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה". "מכל שבטיכם - זו ירושלים שכל ישראל שותפים בה", שכן הבעלות נותרה בידי כלל ישראל ולא ניתנה לשום גורם פרטי מעולם. אולם, כתוב אחר אומר (דברים י"ב, י"ד) "כי אם במקום אשר יבחר ה' באחד שבטיך שם תעלה עולותיך". "באחד שבטיך" - זה שבט יהודה ובנימין - שלהם ניתנה זכות של "קניין פירות" בירושלים. הנה כי כן, יש קניין פרטי בירושלים

במובן של חכירה וזכות שימוש ולא במובן של בעלות. לפי מהלך זה מובנת לחלוטין גם שיטת הרמב"ם שפסק מחד גיסא כי ירושלים אינה מטמאת בנגעים, אין משכירים בתים בירושלים ואין הבית נחלט בה, אינה נעשית עיר הנידחת, ואינה מביאה עגלה ערופה "לפי שלא נחלקה לשבטים". ובה בעת פסק כי לא היה יסוד למזבח בקרן דרום מזרח שהייתה בנחלת יהודה. אכן, ירושלים ומקום המקדש לא נמסרו לחלקם של השבטים כקניין הגוף בבחינת בעלות, אך הוא בהחלט ניתן ליהודה ובנימין בבחינת קניין פירות וזכות שימוש

4 והדברים תמוהים מאוד לכאורה לאור העיון בפסוקים הנזכרים לעיל בספר יהושע.

שמקום שיבחר ה' לקדוש אכילת קודשים קלים יהיה לכל ישראל בו זכות" ומשום כך, חויבו בעלי הבתים בירושלים לתת לעולי הרגלים ללון בהם בחינם. מכיוון שזכות הבעלות מוגבלת מכוח זכויות השימוש של כלל ישראל, מובן מדוע לא חלים בירושלים דיני הבאת עגלה ערופה, ואינה נעשית עיר הנידחת, ואינה מטמאה בנגעים, שכן אין זו "אחוזה" מוחלטת.

נמצא כי בירושלים יש בהחלט זכות קניין פרטית. ירושלים גם עלתה בגורלם של יהודה ובנימין ודבר זה הקנה להם זכות מלאה. עם זאת, לעם ישראל יש בירושלים זכות שימוש, המגבילה את הבעלות הפרטית האמורה. מכוח מה ניתנה לעם ישראל זכות שימוש זו? אף זאת מכוח דיני הקניין! ברש"י על הפסוק (דברים י"ב, י"ד) "כי אם במקום אשר יבחר ה' באחד שבטיך" מבואר: באחד שבטיך - בחלקו של בנימין. ולמעלה הוא אומר (פסוק ה) "מכל שבטיכם". הא כיצד? כשקנה דוד את הגורן מארונה היבوسی גבה זהב מכל השבטים, ומכל מקום הגורן בחלקו של בנימין היה". כלומר, זכות השימוש הציבורית של כלל ישראל נבעה מכך שירושלים נקנתה מארונה היבوسی בכסף של כלל ישראל. הנה כי כן, מכוח דיני הקניין שייכת ירושלים לפרט - בבעלות מלאה (ונפלה בנחלתם של יהודה ובנימין), ומכוח דיני הקניין ניתנה ירושלים לכלל ישראל בבחינת זכות שימוש בירושלים לנצח, לעבודת בית המקדש וללינת עולי הרגלים. "ציון במשפט תפדה" - במשפט דיני הקניין.

נאמר (דברים י"ב/ה) "כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיכם מכל שבטיכם" - מן ההכרח הוא כי יהא זה מקום שלא התחלק לשבט אחד מסוים אלא הוא שייך לכלל ישראל. אולם הבעלות הציבורית אינה מתבטאת בדיני הקניין ("לאו בקניין ממון תליא מילתא"). כי הבעלות הציבורית נובעת מכך שבגורל, שלפיו נחלקה הארץ, לא עלה מקום זה בגורלו של איש. נמצא כי מכיוון שירושלים לא נחלקה בגורל לשבט מסוים, הרי שהיא נחשבת לשטח הנמצא בבעלות כלל ישראל. אכן במישור הקנייני ירושלים שייכת לחלוטין (גם קניין הגוף) לאנשים פרטיים (משבט יהודה ובנימין) אבל "בעינן (צריכים אנו) שבעיקר חלוקת ארץ ישראל יהא המקום שייך לכל השבטים, וקניין הממון לא מעלה ולא מוריד בזה". כלומר, יש בעלות קניינית מלאה בירושלים לאנשים פרטיים, ואין הדבר גורע מהגדרתה כנחלת הכלל, מכיוון שבעלות זו נרכשה על פי דיני הקניין, ולא על פי דיני הנחלות (הגורל) שבמסגרתו הונחלה ירושלים לכלל ישראל. מה פשרה של ההגדרה של ירושלים כשייכת לכלל ישראל (מכיוון שלא נחלקה בגורל), על אף שבכל שאר היבטי הקניין היא שייכת לאנשים פרטיים?

נראה כי הסוגיה מתבהרת כאשר שמעיינים בדברי ה"חזון איש" על מסכת יומא (סימן קכ"ו, אות ח'), הנוקט בשיטה הפוכה לזו של הרב טוקאצ'ינסקי ולפיו: לבנימין וליהודה היה קניין הגוף, ולכן יכלו למכור את הבתים (באופן שאינו חלוט). אולם, לכלל ישראל ניתנה זכות שימוש בבואם לירושלים "שעל דעת כן חילקו,

על גשמים בעיתם, חפירת בארות והתפלת מי הים

עו"ד גידי פרישטיין, שותף במשרד עו"ד מיתר ליקוורניץ גבע לשם, ומרצה לדיני איכות הסביבה ומים

מתפתח וקריטי זה. אין לכחד כי המציאות הקרבה ובאה בה, החיים בארץ ישראל לא יהיו כפופים ישירות לגשמים בעתם" הינה מציאות חדשה. **מציאות חדשה וייחודית זו מחייבת עיון במושכלות יסוד ביהדות.**

אומנם גם במציאות של מים מותפלים ודאי החקלאי זקוק לגשמים ורוחות להם נודעת חשיבות אקולוגית למעגל הגידול החקלאי ודישונם בנוסף לערך עצמו של מי השקיה. ישנם גם גידולים התלויים במי גשמים דווקא. בנוסף, דווקא בשנים האחרונות עם שינויי האקלים והתחממות כדור הארץ ברורה ביתר שאת חולשת בן האנוש ואפסותו ביחס לבורא עולם. עם כל ההתקדמות הטכנולוגית בדורנו הפשרת קרחונים, סופות קשות וציקלונים, אסונות צונאמי, שריפות יערות ושיטפונות, שהם מנת חלקינו בשנים האחרונות, מעולם לא המחישו טוב יותר את החשש של "מי במים ומי באש".

אך בכל זאת בנושא מחסור במים ישנו כאן שינוי מהותי

כללי

התפתחות הטכנולוגיה בימינו והצורך הדחוף במים לאחר כמה עונות שחונות רצופות מחד וריבוי אוכלוסין מבורך מאידך, הביאו לקידום תוכניות לפיתוח מקורות מים חדשים ובמיוחד מיזמים להתפלת מי ים ומחזור מים

לטובת השקיה חקלאית.

השנה, הגיעה יכולת התפלת מי ים בישראל 50% מסך תצרוכת המים לה זקוקה המדינה, הן לשתיה הן לחקלאות והן לשאר הצרכים. בעשור הקרוב בדעת הרשויות להגיע לאחוזים גבוהים עוד יותר ולהשתחרר, תיאורטית, מהתלות במי גשמים. לצד התפתחות טכנולוגית אף התפתח בדין הישראלי ענף ייחודי של "דיני מים" המסדיר כללי משחק לתחום